

Sygn. akt I PK 94/03

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 kwietnia 2004 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Andrzej Kijowski (przewodniczący)

SSN Beata Gudowska

SSN Herbert Szurgacz (sprawozdawca)

Protokolant Anna Gryźniewska

w sprawie z powództwa G. S.

przeciwko Polskim Kolejom Państwowym SA - Zakładowi Gospodarki

Mieszkaniowej w W.

o odprawę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 15 kwietnia 2004 r.,

kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w P.

z dnia 31 października 2002 r.

- 1. zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzający go wyrok Sądu Rejonowego w P. z dnia 11 lipca 2002 r., i oddala powództwo,**
- 2. odstępuje od obciążenia powoda kosztami postępowania.**

Uzasadnienie

Powód G. S. wytoczył powództwo przeciwko PKP Zakładowi Gospodarki Mieszkaniowej w W. , domagając się zasądzenia na jego rzecz kwoty 18683,40 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 27 października 2000 r., z tytułu rozwiązania z nim stosunku pracy za wypowiedzeniem z przyczyn dotyczących zakładu pracy przez pozwane przedsiębiorstwo. W związku z rozwiązaniem umowy pozwany wypłacił powodowi odprawę w wysokości 11.316.60 zł. W dniu 27 października 2000 r. weszła w życie ustawa z dnia 8 września 2000 r o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego Polskie Koleje Państwowe (Dz. U. Nr 84, poz. 949 ze zm.), z której wynika, że pracownikom z którymi rozwiązano stosunek pracy w latach 2000-2002 z przyczyn dotyczących zakładu pracy przysługuje prawo do jednorazowej odprawy, która w przypadku powoda wynosi 30000. Dochodzona przez powoda kwota stanowi różnicę między wypłaconym już świadczeniem, a świadczeniem należnym na podstawie wymienionej ustawy.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa. W uzasadnieniu pełnomocnik pozwanego podniósł, iż ustawa weszła w życie od 27 października 2000 r. podczas gdy stosunek pracy łączący strony został rozwiązany z dniem 30 czerwca 2000 r. Tym samym zgodnie z zasadą *lex retro non agit* nie może mieć ona zastosowania wobec powoda.

Wyrokiem z dnia 11 lipca 2002 r. Sąd Rejonowy Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w P. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 18.683 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 27 października 2000 r. tytułem wyrównania odprawy pieniężnej wraz z ustawowymi odsetkami. Sąd uznał, iż powodowi przysługuje jednorazowa odprawa pieniężna z tytułu rozwiązania stosunku pracy z przyczyn dotyczących pracodawcy w łącznej wysokości 30.000 zł. Zgodnie bowiem z przepisem art. 48 ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego PKP pracownicy, z którymi rozwiązanie stosunku pracy nastąpiło w latach 2000-2002 z przyczyn dotyczących zakładu pracy, a którzy nie spełniają warunków umożliwiających uzyskanie prawa do emerytury, urlopu kolejowego lub świadczenia przedemerytalnego, mają prawo do jednorazowej odprawy pieniężnej. Sąd

podzielił pogląd powoda, iż żaden przepis cytowanej ustawy nie wymaga, aby uprawniony do odprawy był pracownikiem w dniu jej wejścia w życie. Powód jako pracownik PKP, z którym rozwiązano stosunek pracy w 2000 r., spełnia przesłanki o których mowa w cytowanej ustawie, warunkujące prawo do odprawy pieniężnej w wysokości 30.000 zł. Sąd stanął na stanowisku, iż zasada *lex retro non agit* zgodnie z przepisem art. 3 k.c. w zw. z art. 300 k.p. doznaje dwojakiego rodzaju ograniczeń: gdy wynika to z jej brzmienia lub celu. W przedmiotowej sprawie ustawodawca w sposób jednoznaczny nadał moc wsteczną przepisowi art. 48 ustawy z 8 września 2000r.

Od powyższego wyroku złożył apelację pozwany zaskarżając go w całości. Apelujący zarzucił Sądowi pierwszej instancji naruszenie art. 48 ustawy z dnia 8 września 2000r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego PKP poprzez błędną jego wykładnię. Zdaniem skarżącego moc wsteczna obowiązywania przepisu art. 48 cytowanej ustawy wcale nie wynika jasno z brzmienia tego przepisu. W ocenie pozwanego, gdyby ustawodawca chciał nadać przepisowi art., 48 cytowanej ustawy moc wsteczną, zamieściłby odpowiedni przepis wskazujący na wsteczne działanie ustawy, zgodnie z zasadami techniki prawodawczej.

Wyrokiem z dnia 31 października 2002 r. Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił apelację. Sąd Okręgowy nie zgodził się z poglądem skarżącego, iż wsteczna moc obowiązywania cytowanej ustawy nie wynika wcale z jej brzmienia. Wprawdzie przedmiotowa ustawa jeśli chodzi o podnoszone przez pozwanego kwestie formalne dotyczące zasady techniki prawodawczej, nie zawiera w przepisach końcowych bądź przejściowych normy intertemporalnej o treści iż „ma zastosowanie do zdarzeń, które powstały w okresie od 2000 do 2002 r.” to jednak, jak słusznie zważył Sąd Rejonowy, art. 48 wyraźnie i jasno stanowi, iż pracownicy, z którymi rozwiązanie stosunku pracy nastąpiło w latach 2000-2002 z przyczyn dotyczących zakładu pracy przy spełnieniu pozostałych warunków, o których mowa w tym przepisie mają prawo do odprawy w przewidzianej tą ustawą wysokości.

W ocenie sądu odwoławczego przepis art. 48 jest na tyle jasny i jednoznaczny, iż nie trzeba go interpretować dopatrując się w nim uchybień w

aspekcie techniki prawodawczej i na tej podstawie wnioskować, iż ustawodawca nie zamierzał wcale nadać przepisowi art. 48 mocy wstecznej. Prowadziłoby to bowiem do wniosku, iż ustawodawca jest nieracjonalny.

Zamiarem ustawodawcy było wzmocnienie ochrony pracowników, z którymi na skutek redukcji zatrudnienia w PKP, szczególnie nasilonej w latach 2000-2002, rozwiązano umowę o pracę. Nie ma zatem jakichkolwiek podstaw różnicowania uprawnień pracowników w zależności od tego, czy ich stosunek pracy rozwiązał się przed wejściem w życie ustawy, czy dopiero po dacie 27 października 2002 r.

Kasacja pozwanego została oparta na zarzucie naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię przepisu art. 48 ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe”.

W uzasadnieniu kasacji pełnomocnik pozwanego podniósł, iż art. 48 wyżej cytowanej ustawy jest wyraźnie adresowany do pracowników PKP. Powód w dniu wejścia w życie nie posiadał już statusu pracownika PKP. Przemawia za tym przyjęte przez ustawodawcę określenie użyte do pracowników, z którymi rozwiązano stosunek pracy : „osoby zwolnione z PKP w 2000 r.” Powyższe różnice terminologiczne zdaniem skarżącego wskazują, iż ustawodawca rozróżniał poszczególne grupy uprawnionych do określonych świadczeń i celowo odmówił prawa do jednorazowej odprawy z art. 48 omawianej ustawy osobom, z którymi stosunek pracy ustał przed dniem jej wejścia w życie .

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istota zagadnienia w sprawie sprowadza się do czasowego zakresu stosowania art. 48 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji PKP z dnia 8 września 2000 r. Podobnie, jak w przypadku sądów powszechnych, których orzecznictwo w tej kwestii było rozbieżne, również w orzecznictwie Sądu Najwyższego zarysowały się początkowo różne stanowiska, co stało się powodem podjęcia przez Sąd Najwyższy w dniu 14 stycznia 2002 r. uchwały w powiększonym składzie siedmiu sędziów (III PZP 11/03). W uchwale tej Sąd Najwyższy stwierdził, że prawo do

jednorazowej odprawy pieniężnej określonej w art. 48 i 49 ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe (Dz. U. Nr 84, poz. 948 ze zm.) przysługuje tylko pracownikom, z którymi rozwiązanie stosunku pracy nastąpiło po dniu wejścia w życie ustawy.

W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy przyznał, że za stanowiskiem, iż jednorazowa odprawa pieniężna przewidziana w art. 48 ustawy przysługuje każdemu pracownikowi zwolnionemu z pracy w 2000 r., tj. po dniu 31 grudnia 1999 r. przemawiają argumenty językowe, jednak brzmienie przepisu, uwzględniając inne przepisy ustawy (np. art. 83) nie jest jednoznaczne. Sąd Najwyższy wskazał na pewien bałagan i niefrasobliwość ustawodawcy w zakresie użycia form gramatycznych, poprawności merytorycznej oraz formalnej w redagowaniu przepisów całego rozdziału 8 ustawy, w którym zamieszczony został art. 48. Dokonując interpretacji art. 48 należy mieć na uwadze, że uprawnienia pracowników przewidziane w rozdziale 8 łączą się z komercjalizacją i restrukturyzacją przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe” i nie mogą one przypadać na czas poprzedzający te procesy. Skoro zarówno komercjalizacja jak i restrukturyzacja organizacyjna, majątkowa i finansowa PKP następują po wejściu w życie ustawy, trudno przyjmować, że funkcjonalnie z nimi związana restrukturyzacja zatrudnienia miałyby je poprzedzać. Zwolnienia z przyczyn ekonomicznych następowały w PKP także przed wejściem w życie ustawy, a zatem bez związku z jego komercjalizacją i prywatyzacją, a pracownikom zwalnianym z pracy przysługiwały szczególne świadczenia pieniężne przewidziane Paktami gwarancji pracowniczych. Przepisy ustawy zastąpiły ten preferencyjny system świadczeń, co stanowi istotny argument przeciwko nadawaniu przepisom rozdziału 8 ustawy „mocy wstecznej”. Również rozpoczęcie emisji obligacji z ich przeznaczeniem m.in. dla pracowników zwolnionych w 2000 r. może przemawiać za powstawaniem uprawnień z ustawy od jej wejścia w życie.

W powołanej uchwale Sąd Najwyższy powołał się również na argument w postaci braku przepisów regulujących „rozliczenie” świadczeń pobranych z tytułu rozwiązania stosunku pracy z przyczyn dotyczących pracodawcy i jednorazowej odprawy pieniężnej. Świadczenia wypłacone pracownikom, z którymi stosunki pracy zostały rozwiązane przed wejściem w życie ustawy były świadczeniami

należnymi. Brak podstawy prawnej dla ich rozliczenia z jednorazową odprawą prowadziłby do niczym nieusprawiedliwionego uprzywilejowania pracowników, z którymi rozwiązano umowy do dnia 26 października 2000 r. i dyskryminacji tych, którzy zostali zwolnieni po tej dacie. Wreszcie w uchwale podkreślono, że zgodnie z art. 216 Konstytucji „środki finansowe na cele publiczne są gromadzone i wydatkowane w sposób określony w ustawie” co uzasadnia ścisłą, restryktywną wykładnię tych jej postanowień, które przewidują bardzo korzystne i ponadstandardowe świadczenia dla pracowników PKP do tych dodatkowych uprawnień do świadczeń wyrażnie z nich wynikających.

Podzielając stanowisko zajęte w powołanej uchwale składy siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2004 r. orzeczono, jak w sentencji wyroku